

## ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДВОМОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

### PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF BILLINGUALITY IN CHILDREN OF THE OLDER PRESCHOOL AGE USING THE MEANS OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Стаття присвячена одній з актуальних проблем розвитку дошкільної освіти – формування двомовності дітей старшого дошкільного віку. У рамках розвитку сучасної дошкільної освіти та актуальності проблеми формування двомовності дітей старшого віку визначено, що на сьогодні необхідно застосовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій в означеному питанні. Інформаційно-комунікаційні технології та знання іноземних мов є суміжними, адже мовою програмування є англійська – найбільш вживана, глобальна мова, тому дошкільникам необхідні знання цієї мови. У статті зазначено, що існує безліч розвивальних платформ, додатків, сайтів навчального характеру призначених відповідно до різних вікових категорій, але до інформатизації освіти має бути готова саме особистість педагога. Охарактеризовано позитивні аспекти і негативний вплив залучення дитини до двомовного навчання. Визначено умови реалізації ІКТ до освітнього процесу закладу дошкільної освіти: розробка педагогічного проєкту; адаптація засобів та технологій до вікових особливостей дітей; диференціація завдань відповідно до рівня розвитку дитини; залучення до взаємодії; організація групових та індивідуальних занять; представляти дітям ІКТ у формі інтерактивних завдань та вправ, таких як комп'ютерні ігри; дуже важливо створити мотивацію у дітей; розвивати як усне, так і писемне мовлення дитини; забезпечувати розвиток творчості, креативності через творчий підхід до навчання. Зазначено мету освітньої роботи з питань двомовності дошкільників, яка полягає у сприянні природному, доречному відповідно віку розвитку дитини, збагаченню емоційної, інтелектуальної моральної, вольової сфери у процесі формування елементарних знань іноземної мови, забезпеченні подальшому формуванню комунікативної компетенції. У статті наводяться пріоритетні напрями навчання вихованців іноземної мови: розвивальний, виховний, освітні цілі навчання. Визначено з якого віку можна та необхідно розпочинати навчання дітей англійської мови. У результаті роботи з відповідними джерелами наведена класифікація засобів інформаційно-комунікаційних технологій залежно від їх методологічного призначення. Визначено та представлено форми та методи формування двомовності дітей старшого дошкільного віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

**Ключові слова:** ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології), білінгвізм, двомовність, педагогічні умови, білінгвальна освіта.

The article is devoted to one of the urgent problems of the development of preschool education – the formation of bilingualism of children of older preschool age. Within the framework of the development of modern preschool education and the relevance of the problem of bilingualism in older children, it is determined that today it is necessary to use the means of information and communication technologies in this matter. Information and communication technologies and knowledge of foreign languages are related, because the programming language is English – the most widely used, global language, so preschoolers need knowledge of this language. The article states that there are many development platforms, applications, and educational sites designed for different age groups, but it is the personality of the teacher who must be ready for the informatization of education. The positive aspects and negative impact of the child's involvement in bilingual education are characterized. The conditions for the implementation of ICT in the educational process of the preschool education institution have been determined: development of a pedagogical project; adaptation of means and technologies to the age characteristics of children; differentiation of tasks according to the child's level of development; involvement in interaction; organization of group and individual classes; introduce ICT to children in the form of interactive tasks and exercises, such as computer games; it is very important to motivate children; to develop both oral and written speech of the child; to ensure the development of creativity, creativity through a creative approach to learning. The purpose of educational work on the bilingualism of preschoolers is indicated, which consists in promoting the natural, age-appropriate development of the child, enriching the emotional, intellectual, moral, volitional sphere in the process of forming elementary knowledge of a foreign language, ensuring the further formation of communicative competence. The article presents the priority areas of foreign language education: developmental, educational, and educational goals of learning. It has been determined at what age it is possible and necessary to start teaching English to children. As a result of working with the relevant sources, a classification of information and communication technologies is given depending on their methodological purpose. Forms and methods of forming bilingualism of older preschool children by means of information and communication technologies are defined and presented.

**Key words:** ICT (information and communication technologies), bilingualism, bilingualism, pedagogical conditions, bilingual education.

УДК 373.2.091.313:81'246.2  
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/65.2.39>

**Сиваш С.В.,**  
канд. пед. наук,  
ст. викладач кафедри дошкільної та початкової освіти  
Запорізького національного університету

**Гладиш М.О.,**  
доцент кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти  
Запорізького національного університету

**Чорна Г.В.,**  
ст. викладач кафедри дошкільної та початкової освіти  
Запорізького національного університету

**Сапун В.О.,**  
студентка II курсу магістратури факультету соціальної педагогіки і психології  
Запорізького національного університету

### **Постановка проблеми у загальному вигляді.**

Наразі суспільство відзначається особливою вибагливістю до робочих кадрів. Особистість сучасності задля успішної реалізації та інтеграції обов'язково повинна освоїти певний набір навичок та компетентностей. Майже кожна особа у своїй діяльності використовує інформаційно-комунікаційні технології. Наразі існує мізерна кількість професійних галузей, у сфері роботи яких не використовується автоматизація виробництва, комп'ютерні технології. Саме тому кожен потенційний робітник повинен опановувати навички цифрової грамотності вже змалечку. Іншою, не менш важливою тенденцією розвитку суспільства, є уміння встановлювати комунікаційні зв'язки. Соціум потребує кваліфікованих кадрів зі знаннями іноземних мов на рівні носія, але, з певних причин, людські ресурси не можуть заповнити цю потребу.

Наразі в Україні спостерігається певна позитивна динаміка мовного розвитку. За статистичними даними EF EPI (EF English Proficiency Index) 2019 року Україна посідала у рейтингу 49-е місце серед знавців англійської мови. За критеріями авторів доповіді, рівень знання англійської в нашій країні оцінювався як «низький». Вже у 2021 році українці покращили показник до 40 сходинки. Стрімке покращення даних можна спостерігати у 2022 році. Більшість українського населення виявило бажання вивчати англійську після початку широкомасштабного вторгнення. Дедалі частіше громадяни почали наполегливо вивчати іноземну мову самостійно, звертатися до послуг репетитора, що вплинуло на позиції у рейтингу – 35 місце. Хоча ми спостерігаємо схвальні зрушення, але вони є такими саме через громадянську позицію, а не через нові освітні тенденції. Саме тому постає питання щодо освітньої траєкторії розвитку суспільства. Адже, незнання іноземних мов значно зменшує «вартість» українських фахівців на ринку праці.

Інформаційно-комунікаційні технології та знання іноземних мов є суміжними, адже мовою програмування є англійська – найбільш вживана, глобальна мова. Саме тому, всі цифрові технології насичені іноземними (англійськими) термінами, які з плином часу з легкістю увійшли до нашого вжитку. Впровадження в систему освіти цих двох ланок неодмінно дало б вагомий поштовх до розвитку особистості. Можна зауважити, що система освіти нашої країни потребує модернізації цього напрямку, особливо, змін потребує дошкільна освіта.

Заклади дошкільної освіти сучасності потребують впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій. Адже кожна дитина вже змалечку має доступ до інформаційних носіїв, виконує нескладні операції на певних персональних комп'ютерах (ПК), можна сказати

що вже до вступу до дитячого садочка має певний набір умінь. Але, не кожна родина може забезпечити розвивальний вплив технологій, дуже часто така тенденція навпаки призводить до регресу, небажання дитини розпочинати дослідницько-пошукову діяльність. Саме тому, основною задачею фахівців закладів дошкільної освіти (ЗДО) є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) таким чином, аби не тільки розвинути навички дітей, а й зацікавити, спрямувати до подальшого розвитку, залучити до пошуку та абсорбції здобутої інформації. Також, користування гаджетами може стати чудовим, інтерактивним, цікавим, допоміжним способом у навчанні англійської мови дітей дошкільного віку.

### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Питання впливу інформаційно-комунікаційних технологій на двомовність дітей старшого дошкільного віку досліджували такі та науковці як Б. Ажнюк, В. Биков, А. Богуш, У. Вайнрайх, В. Заболотний, А. Загнітко, М. Кочерган, Л. Масенко, Л. Нікольський, О. Селіванова, О. Шестопап, Л. Щерба та ін. Вивченням і дослідженням проблем двомовності займалися такі вітчизняні науковці А. Богуш, І. Білодід, Б. Беляєв, Є. Верещагін, В. Виноградов, Л. Виготський, Ю. Дешерієв, Ю. Розенцвейг, Ю. Жлуктенко, Б. Хасанов та ін. Серед закордонних дослідників особливе місце посідали У. Вайнрах, А. Герд, Є. Хауген та інші.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Наразі впровадження ІКТ є обумовленим, адже матеріально-технічна база програмного забезпечення дуже розмаїта. Існує безліч розвивальних платформ, додатків, сайтів навчального характеру призначених відповідно до різних вікових категорій, але до інформатизації освіти має бути готова саме особистість педагога. Саме вихователь має володіти навичками цифрової грамотності, вміти грамотно та доступно впроваджувати інновації до освітнього процесу, модернізувати власну методичну діяльність, а найголовніше – готовність та бажання працювати за новими стандартами.

Основні вимоги та окреслення шляхів до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в Україні регулюється нормативними актами, а саме: Законом України «Про освіту» та Законом України «Про дошкільну освіту», «Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року», «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні».

На сьогодні є необхідність перегляду, аналізу освітньої діяльності та впровадження необхідних нововведень задля успішної інтеграції дітей до інформаційного суспільства. Задля досягнення поставленої мети заклади дошкільної освіти мають масово впроваджувати інформаційно-комунікативні технології в освітній процес,

стимулювати мовленнєву активність, адже саме старший дошкільний вік є сензитивним у формуванні мовленнєвої діяльності дітей.

**Мета статті.** Обґрунтування педагогічних умов впливу інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток двомовності дітей старшого дошкільного віку в освітньому просторі закладу дошкільної освіти.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Поняття двомовність вже відносно давно побутує серед дослідників, у колі мовознавців, педагогічних працівників. Хоча історичні факти вказують на те, що вивчення і знання іноземних мов свідчили про престиж, статність особистості, вважалися здобутком заможних сімей ще за часів Київської Русі, та про білінгвізм як самостійний напрям науки стало відомо лише наприкінці XIX століття (1885–1890 р.). Зацікавленість, проведення наукових досліджень з питань двомовності розпочалося лише з XX століття (1953 р.).

Сучасні мовознавці виокремлюють значну кількість трактувань поняття «білінгвізм». Широко використовуваним є визначення американського дослідника У. Вайнрайха: двомовністю є практика поперемінного користування однією особою двома мовами [1].

На думку В. Бринцина, білінгвізмом є практика індивідуального або колективного використання двох мов у рамках однієї держави або соціальної спільноти у відповідних комунікативних сферах.

П. Белянін, А. Богуш, Є. Верещагін, дотримуються думки про те, що білінгвізм – це практична здатність людини використовувати дві мови по черзі. Характерною особливістю цього явища є використання двох мов у комунікації одним й тим же носієм [2].

В простому розумінні білінгвізмом або двомовністю називають явище, коли людина може спілкуватися двома мовами на рівні носія, тобто говорить на будь яку тематику, вільно виражає власну думку, без перешкод розуміє співрозмовника. Але, існують випадки, коли особа володіє лиш окремою стороною іноземного мовлення (здатність лиш до графічного відтворення або навпаки до усного і т.д.).

Деякі дослідники дотримуються думки, що білінгвом є лише той, хто повною мірою володіє двома мовами, досконало спілкується як однією, так і іншою, та їх рівень розвитку знаходиться приблизно на однаковому рівні. Але на противагу такій думці, при двомовності не можливо досягнути однакового рівня знань. Левова частка дослідників підтримує думку, що переважна більшість носіїв двох мов мають неоднорідний рівень знань. Сучасні процеси модернізації суспільства протікають досить стрімко. Ще два десятиліття тому інформаційно-комунікаційні технології не мали такого суттєвого впливу на суспільство. Вивчення

мов здебільшого обмежувалося дипломатами та перекладачами. Сьогодні ці компетенції є нормою для більшості. Крім того, люди повинні йти в ногу з тенденціями, розвиватися відповідно до потреб сучасності, бути інформаційно обізнаними.

Інформаційно-комунікаційні технології стали невіддільною частиною життя кожної людини. Особа будь-якого віку не може уявити свою життєдіяльність без технологій, використовує їх у повсякденному житті відповідно до власних потреб та бажань. З англійською мовою ситуація доволі складна. Більшість українського населення, попри курс держави до євроінтеграції, дотепер не володіє глобальною мовою на достатньому рівні. Звісно, можемо спостерігати прогресивну тенденцію у навчанні мов, але вона є такою саме через волевиявлення громадян, а не через модернізацію освітньої траєкторії. Нині знання англійської вирізняє робітників серед інших, тобто глобалізація англійської серед соціуму за рівнем значущості скоро наздожене ІКТ це є лише питанням часу.

Розпочинаючи навчання англійської варто бути готовим до тривалого процесу навчання. Свідомі батьки вже з раннього віку долучають своїх дітей до білінгвального середовища. Дійсно, дошкільний вік є сензитивним періодом розвитку, але варто пам'ятати що двомовність може принести як позитивний, так і негативний вплив на подальший розвиток дитини.

Серед позитивних аспектів залучення дитини до двомовного навчання можемо виділити наступні:

1) дослідники стверджують, що білінгви мають певні переваги порівняно з монолінгвами. Двомовні особи вирізняються у когнітивних функціях, а саме таких як креативність, увага та аналітичні навички, мають гнучке мислення та здатність виконувати одночасно декілька задач (багатозадачність);

2) навчання англійської, це не лише про знання мови, а й про знайомство з традиціями, культурою країни. Тобто багатомовні особи засвоюють культуру кількох країн. Знання та диференціація різної культурної спадщини дозволяє розширити світогляд, усвідомлювати та поважати різноманітність та особливості кожної з національностей та сприймати світ з різних перспектив;

3) дитина, котра вивчає декілька мов змалечку, більш комунікабельна, має мовну гнучкість, здатність швидко перемикатися між мовами та встановлювати контакти у будь-якій ситуації. Вміння встановлювати соціальні зв'язки у сучасному суспільстві є безумовною перевагою, де багатомовність посідає визначальне місце;

4) дослідники стверджують, що попередній досвід вивчення іноземної мови принесе позитивний вплив на подальше вивчення мов. Тобто процес розучування ще однієї мови буде ще

простішим, оскільки розвинені мовні навички та граматичне сприйняття допоможуть вивчати нові мови більш ефективно та ґрунтовно.

Окрім того, вивчення двох мов може спричинити негативний вплив на особистість дитини:

1) в окремих випадках можливо, що деякі білінгвальні діти можуть плутатися між мовами, або ж використовувати елементи, лексичні одиниці однієї мови в іншій. Це може спричинити певні помилки у граматичній, лексичній будові мовлення та утруднити комунікацію;

2) вивчення двох мов може спричинити затримки у мовному розвитку. Відомо, що у порівнянні з одномовними дітьми словниковий запас білінгвів дещо бідніший. Це може бути спричинено нерівномірним розподілом часу та ресурсів між двома мовами;

3) концентрація зусиль на вивченні двох мов, може призвести до меншої розмаїтості слів та оборотів у лексиконі рідної мови дитини. Це може вплинути на комунікацію з однолітками монолінгвами, мовну виразність та способи висловлювання.

Попри негативні аспекти, вплив білінгвізму на подальший розвиток дитини, загалом, сприятливий. Рішення про білінгвальне виховання приймають саме батьки. До проблеми вивчення двох мов треба підходити враховуючи індивідуальні потреби та когнітивні ресурси кожної конкретної дитини. А також варто враховувати готовність сім'ї приймати у цьому процесі активну участь. Адже саме через партнерську взаємодію та системну роботу можна досягнути найкращих результатів.

Дошкільний вік – є сензитивним етапом розвитку. Саме в дошкільні роки закладається фундамент особистості – майбутнього учасника суспільного життя. Як відомо, не можливо успішно функціонувати в суспільстві без мовленнєвих навичок, зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої компетенції дошкільників є одним з основних завдань закладу дошкільної освіти. Варто пам'ятати, що розвиток зв'язного мовлення можливий лише за комплексного, цілісного педагогічного впливу, грамотно побудованого освітнього середовища.

Наша наукова розвідка полягає у дослідженні формування двомовності дітей саме старшого дошкільного віку. Вибір цієї вікової групи не є випадковим. Досліджуючи праці відомих вчених, ми зупинилися на працях таких видатних педагогів як Я. Коменський, К. Ушинський. Науковці зауважували, що будь-який вплив на формування білінгвізму до 6–7 років не є доцільним. До 6 років вихованець має опанувати монологічне, діалогічне мовлення, рідної, «батьківської» мови. Тобто, необхідно засвоїти мову того мовного середовища у якому буде функціонувати індивід, а лише потім розпочинати вивчення іноземної мови [3].

Неможливо точно встановити вікові рамки, спрогнозувати розвиток, адже кожна дитина має індивідуальну траєкторію розвитку, власний рівень здібностей. У нашому дослідженні пропонується залучати дитину до іноземного мовного середовища поступово, а активну стадію починати зі старшого дошкільного віку, впроваджуючи вправи та ігри на слухання, говоріння, практику англійською мовою, використовуючи при цьому інформаційно-комунікаційні технології.

Включення інформаційно-комунікаційних технологій у роботу з дітьми в закладі дошкільної освіти також є цілковито обумовленим. Попри певні упередження батьків щодо розвивального впливу ґаджетів на розвиток дитини, цифрова грамотність перетворюється у вимогу сучасності. На додаток, включення інтерактивних цифрових вправ допоможе урізноманітнити освітній процес, зробити його більш яскравим, цікавим. Відомо, що наразі готується новий проєкт Міністерства освіти та науки України, а саме «Стратегія розвитку освіти та науки до 2030 року». Хоча зміст документа досі не є оприлюдненим, чинний міністр освіти та науки України О. Лісовий виокремлює основні базиси, освіти майбутнього, а саме:

- використання інноваційних методик навчання;
- активне подальше впровадження інформаційних технологій;
- підтримка підприємницького мислення;
- розвиток мовних навичок та ін. [4].

Освітній процес за новими стандартами має заохочувати, зацікавлювати дитину до пізнавальної діяльності, до навчання, на нашу думку у вирішенні цього завдання допоможуть саме технології. Система дошкільної освіти є дещо застарілою та потребує певної модернізації освітнього процесу. А саме пошук альтернативних методів підвищення продуктивності та адаптації до потреб сьогодення [5]. Одним з ключових завдань, на нашу думку, є покращення якості вивчення іноземної мови через використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Вченими було визначено такі умови реалізації ІКТ до освітнього процесу ЗДО:

1) забезпечення всіх учасників освітнього процесу ґаджетами (облаштування інформаційного простору);

2) мотивація педагогічних кадрів до активного використання ІКТ у власній діяльності, до самоосвіти та дослідницько-пошукової діяльності (дослідження функціонала нових освітніх платформ);

3) забезпечення (у разі необхідності) підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань ІКТ;

4) розподіл необхідної інформації серед персоналу (посадові обов'язки, інструктажі з техніки безпеки, гранично допустимий час перебування дитини за комп'ютером і т. д.);

5) організація доступу до Internet мережі в ЗДО;  
6) проводити просвітницькі заходи з приводу медіаграмотності серед персоналу ЗДО;

7) дбати про інформаційну гігієну використовуваних ресурсів [6, с. 37].

Досліджуючи інноваційні методики навчання в ЗДО можемо стверджувати, що ІКТ є головним засобом оновлення, осучаснення змісту заняття, адже кожне з них містить у собі частину інформаційних технологій (відеофрагмент руханки, вправи, презентації й т. д.). Особливо вагомий вклад ІКТ в організацію дистанційного навчання. Наразі кожен педагог послуговується різними типами додатків, сервісів для унаочнення, запису, активного включення дітей в освітній процес. Отже, сьогодні ІКТ не лише про розваги, комунікацію, а й підвищення ефективності й доступності навчання, можливість продовження освітнього процесу в наявних життєвих обставинах, підготовка дітей до життя в інформатизованому суспільстві шляхом набуття базових компетенцій, маніпуляцій з інформаційними носіями вже з дошкільних років.

Задля успішного розвитку білінгвальної освіти, інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій до освітнього процесу педагог не лише повинен володіти навичками комп'ютерної грамотності, а й планувати освітній процес таким чином, аби захистити дитину від негативних впливів інформаційного середовища. Спираючись на наведені показники можемо сформулювати такі вимоги до структури заняття:

1) перш за все треба пам'ятати про вікові та індивідуальні особливості розвитку дитини. Весь освітній процес: матеріал, тема, мета, виховні, навчальні та розвивальні завдання мають підпорядковуватися особистості дитини;

2) початок заняття має бути захопливим і унікальним;

3) заняття повинно бути мотиваційним, спонукати, зацікавлювати дітей до участі в діяльності;

4) не варто обмежуватися лиш ґаджетами. Окрім ІКТ ігор та вправ необхідно включати в процес інноваційні педагогічні ідеї та методики, такі як сторітелінг, творчі, креативні завдання та вправи й т. д.;

5) варто забезпечувати інтеграцію знань з декількох предметів. Наприклад, можна застосувати додаток в якому будуть вивчатися назви частин тіла англійською, та закріпити ці знання під час заняття ознайомлення з навколишнім середовищем;

6) процес навчання має відбуватися у формі ігрової діяльності;

7) використовувати на заняттях ІКТ задля включення якомога більшої кількості аналізаторів;

8) чітко дотримуватися санітарно-гігієнічних норм (час проведення, постава, освітлення), також треба повідомити дітям правила безпеки

при роботі з ПК та іншими технічними засобами, системно пригадувати їх.

Ми окреслили певні педагогічні умови, які необхідно врахувати задля успішного формування двомовності дітей старшого дошкільного віку за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Основні з них наведені нижче:

1) розробка педагогічного проєкту. Перед початком діяльності з розвитку білінгвізму перш за все необхідно окреслити, спроектувати план роботи. Такий педагогічний проєкт має охоплювати мету і завдання навчання, обраний набір засобів і технологій, розклад та стратегію їх застосування, а також критерії сформованості компетентностей для подальшої оцінки результатів;

2) адаптація засобів та технологій до вікових особливостей дітей. Для успішного формування двомовності дітей необхідно використовувати різні форми та методи, які будуть адекватні їхнім потребам та можливостям. Наприклад, майже кожна дитина любить грати в ігри, які засновані на використанні різноманітних звуків, анімації та графіки. Також необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини: При розробці навчальних вправ та завдань педагог обов'язково повинен врахувати індивідуальні особливості кожної дитини, щоб відповісти на її потреби в навчанні та розвитку мовлення. Наприклад, деякі діти можуть мати проблеми зі слухом, у такому разі необхідно організувати індивідуалізований підхід і запропонувати ігри та вправи котрі будуть зорієнтовані більше на зорові аналізатори, а не на слухові. Для дітей з порушенням зору здебільшого потрібно застосовувати звук, аудіозаписи для вивчення нових слів та виразів;

3) диференціація завдань відповідно до рівня розвитку дитини. Як ми вже згадували раніше, для ефективного формування двомовності дітей необхідно створювати окремі завдання на розуміння слів, речень та текстів, діалогів, а також вправ на вимову та звукове сприйняття. Тобто вправи потребують певного рівня знань, які надалі розвиватимуться через говоріння, слухання, практичну діяльність. Такі завдання повинні бути диференційованими залежно від мовленнєвого рівня дитини. Потрібно показувати кожному, що прогрес є, що кожен розвивається у своєму темпі, адже при виконанні невідповідних рівню знань завдань вихованець може зневіритися у власних зусиллях та зовсім втратити зацікавленість у вивченні мов;

4) залучення до взаємодії. Під час використання інформаційно-комунікаційних технологій необхідно забезпечити взаємодію між дітьми, батьками та вихователями. Також необхідно налагодити взаємодію з носіями мови. Це може бути спілкування з вихователем, також при включенні до цього процесу можна застосувати відеозаписи, ігрові додатки, нейромережі, які відтворюватимуть

живе спілкування з іноземцем. Тобто діти мають прослуховувати еталонне, граматично правильне, емоційно-забарвлене мовлення. Таким чином, діти будуть змушені спілкуватися іноземною мовою, що допоможе покращити їх мовленнєві навички;

5) організація групових та індивідуальних занять: використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє організувати як групові, так і індивідуальні заняття, залежно від особливостей розвитку дитини. Групові заняття дають можливість дітям взаємодіяти між собою, а індивідуальні – зосередитися на власних потребах та рівні. Задля успішного розвитку необхідно чергувати різні види комунікацій, систематично досліджувати рівень розвитку дітей та спираючись на ці дані проводити індивідуальну роботу;

6) при використанні різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій варто пам'ятати, що діти запам'ятовують інформацію краще, коли вона представлена у формі інтерактивних завдань та вправ, таких як комп'ютерні ігри. Тобто необхідно забезпечити діяльнісний підхід, щоб кожна дитина брала активну участь в освітній діяльності. Звісно, прослуховування, перегляд відео та аудіо-записів також є ефективними, адже формують уявлення про еталонне мовлення, але найкраще діти навчаються через провідну діяльність – через гру. Педагог повинен розширювати свій кругозір у світі програм та додатків та використовувати широкий спектр технологій, щоб забезпечити виборність, інтерактивність, зацікавлення дітей через дослідження нового, раніше не баченого. Саме інтерес, прагнення до дослідження сприятиме ефективному формуванню двомовності дітей;

7) дуже важливо створити мотивацію у дітей. Для того, щоб навчання було ефективним дитина має зацікавитися навчанням мови. Педагог повинен зуміти знайти індивідуальний підхід до кожної дитини та залучити її до навчального процесу. Наприклад, діти можуть переглядати англомовні мультики чи грати в ігри іноземною мовою. Можна заохотити дитину через її улюбленого мультиплікаційного або кіногероя, кумира. Наприклад, для дівчаток показати мультфільм про Барбі саме англійською і зауважити на тому, що їх улюблена героїня спілкується саме англійською;

8) для формування двомовності важливо розвинути як усне, так і писемне мовлення дитини. Для цього педагог може створювати умови для комунікації іноземною мовою, надавати можливість створювати тексти, розповіді, казки мініоповідання на цікаву для дітей тематику з використанням нових слів та виразів; Також необхідно ознайомлювати вихованців з літерами англійського алфавіту через ігрові вправи, пісні;

9) варто забезпечувати розвиток творчості, креативності через творчий підхід до навчання. Педагог повинен заохочувати дітей до творчого

мислення та використовувати творчі завдання, щоб забезпечити ефективність навчального процесу. Наприклад, можна запропонувати створення власного уявного героя, персонажу для мультфільму, коміксу. Створення нових, креативних продуктів діяльності допоможуть дітям не лише розвинути мовлення, а й сприятимуть творчому розвитку.

Отже, при окресленні педагогічних умов, ми змогли відзначити важливі позитивні зрушення, які спостерігаються при впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій до процесу розвитку білінгвізму дітей старшого дошкільного віку, а саме: через використання ІКТ збільшується зацікавленість у вивченні мов; дитина стає більш самостійною, активізуються процеси мислення; спостерігається урізноманітнення форм і видів занять, збільшення кількості дидактичних та научних посібників; ІКТ створюють віртуальний простір для вивчення другої мови, а найголовніше – можливість продовження освітньої діяльності в домашніх умовах, що є дуже вагомим внеском у розвиток освіти в умовах сучасності.

Дошкільна освіта – початкова ланка у системі освіти, становлення і розвитку особистості, майбутнього учасника соціального життя. Метою навчання дітей іноземної мови у будь-якому віці першочергово є опанування мовою як засобом спілкування і здійснення у цьому процесі виховання, освіти та розвитку особистості.

Державним стандартом освіти з іноземної мови окреслено чотири цілі навчання: практична: визначає завдання опанування мовленнєвими компетентностями; виховна: яка має на меті виховання позитивного ставлення, культури спілкування та усвідомлення вивчення іноземної мови у житті людини; освітня: передбачає досягнення певного рівня академічних знань (розуміння суті мовних явищ, опанування знаннями про культуру країни, усвідомлення та засвоєння певної кількості лексичних, граматичних одиниць); розвивальна: розвиток мовленнєвих, інтелектуальних, пізнавальних здібностей, готовність до спілкування іноземною мовою, продовження навчальної діяльності з цього питання, самоосвіта [7].

Метою освітньої роботи з питань двомовності дошкільників є сприяння природному, доречному відповідно віку розвитку дитини, збагаченню емоційної, інтелектуальної моральної, вольової сфери у процесі формування елементарних знань іноземної мови, сприяння подальшому формуванню комунікативної компетенції.

Пріоритетними напрямками навчання вихованців іноземної мови є розвивальна, виховна, освітня цілі навчання. Досягнення практичних умінь: засвоєння мовних одиниць, вільне спілкування, оперування певними словосполученнями не є першочерговою ціллю навчання. Освітній

процес, заняття з англійської мови мають сприйматися як додатковий засіб соціалізації дитини, який сприяє розвитку, розкриттю особистого потенціалу вихованця з урахуванням індивідуальних особливостей [7, с. 76].

Практичною ціллю навчання дошкільників є формування елементарних знань, засвоєння певного набору мовленнєвих конструкцій іноземної мови, здобуття комунікативної компетенції. Звісно, в ідеальному баченні, заняття з англійської мови мають залишити по собі певний базис, підґрунтя, на якому буде будуватися подальше навчання. Але, кожна дитина індивідуальна, кожен має власний рівень розумових здібностей, рівень домагань. Можливо, для певного вихованця наразі взагалі немає потреби у вивченні іноземної мови. У такому разі не потрібно надмірно навантажувати, застосовувати примус, адже таким чином можна досягти протилежного ефекту – здобуття травматичного досвіду, вслід за яким можлива відмова вивчати мови у подальшому житті взагалі.

Програма навчання дошкільників англійської мови засвідчує, що, розпочинаючи навчання дошкільників, необхідно враховувати такі чинники:

- осередок, де виховується дитина (сім'я, дошкільна установа);
- загальний розвиток дитини (нормальний, з відхиленнями);
- мовна ситуація у сім'ї;
- функціонування другої мови у соціумі;
- взаємодія рідної та другої мови;
- можливість забезпечити педагогічне керівництво формування двомовності [7].

Враховуючи вищенаведені чинники та роботи певних педагогів, навчання можна починати:

1) від народження, якщо:

– близьке оточення дитини (хтось із батьків чи рідних, що проживають з дитиною) є носіями іноземної мови та під час навчання дотримуються принципу «одна особа – одна мова», тобто постійно розмовляють з дитиною лише цією мовою, не використовують іншу мову у діалозі з дитиною;

– особа що доглядає за дитиною (няня, гувернантка), є носієм іноземної мови, спілкується з вихованцем, дотримується принципу «одна особа – одна мова»;

– особа що доглядає за дитиною (няня, гувернантка), не є носієм мови, але є фахівцем з питання вивчення іноземних мов, знає досконало мову, володіє еталонними розмовними навичками, має відповідну педагогічну освіту.

2) з трьох до п'яти років:

– в домашніх умовах (запрошений вчитель, репетитор), відвідування спеціалізованих закладів, освітніх центрів поза закладом освіти;

– у групі дітей дошкільного закладу;

– у нашому дослідженні вікові рамки зумовлені поглядами певної течії науковців, результатом ознайомлення з особливостями сприйняття дітей у різні вікові періоди, а також специфікою використання формувальних засобів – інформаційно-комунікаційних технологій. Адже, активне ознайомлення, залучення дітей до взаємодії з ІКТ рекомендується розпочинати у віці від 5 років.

Використання ІКТ є повністю обумовленим у наш час. Наразі існує безліч цифрового дидактичного матеріалу: онлайн-ресурсів, додатків, програм, навчальних аудіо- та відеоматеріалів, ігор, освітніх вправ, що забезпечує різноманіття методів і форм впливу.

Науковці класифікують засоби інформаційно-комунікаційних технологій залежно від їх методологічного призначення:

– навчальні – інформують, ознайомлюють з матеріалом, розвивають теоретичні та практичні знання та навички;

– тренувальні – закріплюють знання, уміння та навички. Актуалізація знань;

– інформаційно-пошукові – повідомлення матеріалу, розвиток уміння систематизувати та використовувати у подальшій діяльності;

– демонстраційні – унаочнення, демонстрація матеріалу, активізація зорового аналізатора;

– імітаційні – репрезентують досліджуване через показ реального явища для вивчення його функціональних та структурних характеристик

– лабораторні – дозволяють проводити експерименти на обладнанні;

– моделювальні – вивчення об'єкта через його моделювання;

– навчально-ігрові – дослідження певного явища в ігровій формі;

– розрахункові – активізують прогностичність, мисленнєві та обчислювальні операції [8, с. 45].

Інформаційно-комунікаційні технології охоплюють доволі широкий діапазон можливостей застосування в освітньому процесі. При побудові заняття з розвитку іноземної мовленнєвої компетентності можна застосувати кожен вид методологічного призначення варто лише переглянути матеріал та провести певну адаптацію та модифікацію змісту.

У освітньому процесі закладу дошкільної освіти існують такі типові форми організації навчання: спеціально організована навчальна діяльність (заняття); ігрова діяльність; самостійна діяльність (художня, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька); індивідуальна робота; екскурсії; спостереження.

Для формування двомовності дітей старшого дошкільного віку за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій можна використовувати такі форми та методи роботи (табл. 1).

Як бачимо, світ ІКТ ресурсів та можливостей дуже різноманітний, варто лише додати креативне

**Форми та методи формування двомовності дітей старшого дошкільного віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій**

Форма організації	Спосіб використання	Приклад сервісу
Ігрові програми	Проводячи заняття, ознайомлюючись з певним матеріалом, можна послуговатися іграми з певних освітніх сайтів, користуватися завантаженнями додатка Google play, або ж створити власні розробки використовуючи певні сервіси. Застосування навчальних ігор допоможе дітям вивчати нові слова та словосполучення, вправлятися у мовленні. Ігри можуть містити інтерактивні елементи, з включенням звукових ефектів, анімації, графічних зображень	Створення власних ігор (онлайн-конструктори): – wordwall.net – learningapps.org – kahoot.com – classtools.net – jigsawplanet.com – baamboozle.com – h5p.org Готові ігри: – eslgamesplus.com – Blending Sounds Photoshoot – abcmouse.com – eslkidsgames.com – twinkl.com. – digitaldialects.com – funbrain.com – gamestolearnenglish.com – та безліч ігор з додатка Google play.
Використання мультимедійних матеріалів	Використання мультимедійних матеріалів (відео, аудіо, фото) дозволяють унаочнити заняття, є ефективним способом зацікавлення дітей у вивченні іноземної мови. Використовуючи наведені методи можна проводити вправи на розпізнавання слів, речень, вивчати нові слова та словосполучення	– youtubekids.com – learnenglishkids.britishcouncil.org – supersimple.com – Канали з дитячими піснями: – Мульти Мупсик – Billion Surprise Toys – Cocomelon; – English Singing; – LooLoo Kids; – Rock 'N Learn; – Super Simple Songs; Приклади мультфільмів, котрі можна знайти на просторах інтернету: – Dora the Explorer. – Gogo Loves English; – Martha Speaks; – Muzzy in Gondoland; – Peter Rabbit; – Sam and Lucky; – Super why; – Tom and Keri.
Вебресурси та додатки	Використання спеціальних вебресурси та додатків дозволяє дітям вивчати мову самостійно (з допомогою рідних) або під керівництвом вихователя. Такі ресурси можуть містити різноманітні вправи на читання, письмо, прослуховування та говоріння	– learnenglishkids.britishcouncil.org – freddiesville.com – cambridgeenglish.org – quizlet.com Додатки в Google play: – Lingokids – Mondly – Buddy.ai: англійська для дітей – EWA Kids: Англійська для Дітей – English for Kids – Fun English – Навчальні ігри – My First English – Перші слова для дітей Та багато інших в Google play маркеті
Використання інтерактивної дошки	Застосування інтерактивних дошок також дозволяє використовувати різні навчальні програми, ігри та завдання для вивчення мови. Діти можуть брати участь у групових вправах, спілкуватися один з одним за допомогою дошки, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок	– Створення інтерактивних плакатів (Wikiwall, Glogster). – Малювання (Draw Note, Scribblar, CoSketch); – Організація спільної роботи (Realtimeboard, Twiddla, Popplet, Rizzoma, Padlet, Linoit, Educreation).
Комунікативні завдання	Використання ІКТ дозволяє проводити комунікативні бесіди онлайн, де діти зможуть спілкуватися з вихователем, однолітками іноземною мовою в будь-який час. Це може бути відеочат або спілкування за допомогою вебкамери	– ZOOM – Classdojo – Google Classroom – Ding Talk – Google Meet



мислення та педагогічний досвід вихователя і будь-яке завдання можна адаптувати в нове, більш сучасне, інтерактивне, з можливістю множинного використання.

Варто пам'ятати, що починати залучати дитину до навчання іноземних мов через інформаційно-комунікаційні технології можна лише за умови: нормального загального психофізичного розвитку дитини; сформованості рідного мовлення; готовності дитини до цього виду діяльності.

Коли якась з вищенаведених умов відсутня, необхідно відкласти початок навчання на певний термін. Відкладення навчання не є повним виключенням можливості вивчення мови, а діє у цьому випадку як запобіжний метод. Тоді, необхідно донести батькам, що раннє навчання не є обов'язковим, а рішення відкладення навчання не є обмеженням чи позбавленням прав дитини, а лише турбота про розвиток та психоемоційне здоров'я. Потрібно виважено і науково підходити до навчання дітей іноземної мови, допоки вони достеменно не засвоїли рідну.

У будь-якому випадку початок навчання дітей іноземної мови явище індивідуальне та потребує врахування особливості дітей, індивідуалізації змісту освітньої діяльності. Навчання щодо застосування ІКТ опирається на ігрові методи, вправи, яскраві, інтерактивні інформаційні ресурси, що спричиняє позитивний емоційний відгук та радість, зацікавленість, проте необхідно стежити за безпекою вихованців, як інформаційною, так і фізичною. Таке навчання не має викликати труднощі, стомлюваність для дитини зі слабким здоров'ям.

**Висновки.** Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні двомовності дітей старшого дошкільного віку допоможе зробити навчання цікавішим, різноманітним та дозволить впроваджувати в освітню діяльність дітей різні типи завдань та ігрових вправ. Під час

впровадження ІКТ в освітню діяльність важливо дотримуватися принципу ергономічності середовища, принципу поступовості. Навчальні завдання не повинні пришвидшувати розвиток дитини, містити матеріали, які не відповідають рівню розвитку та віковим особливостям дитини. Усі навчальні завдання мають бути природовідповідними, в іншому випадку, їх необхідно адаптувати відповідно до рівня мовленнєвого розвитку дитини та її розумових здібностей.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Василенко В. А. Білінгвізм як чинник для успішної інтеграції в міжнародний освітній простір. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.). Харків : ХНУВС, 2018. С. 297–299.
2. Кобаль В. І., Островський О. О. Білінгвізм як складова система сучасної системи освіти. *Мукачівський державний університет*. Вип. 2. 2019. С. 9–11.
3. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А. М. Богуш та ін. 3-тє вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 440 с.
4. Стратегія розвитку освіти і науки до 2030 року: коли і чого очікувати? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3770487-strategia-rozvitku-osviti-i-nauki-do-2030-roku-koli-i-cogo-ocikuvati.html> (дата звернення: 08.11.2023).
5. М. Козир. Розвиток мотивації школярів до навчання засобами ІКТ. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 4 (31). С. 231–245.
6. Цимбалюк. О. Л. Використання ІКТ у дошкільних навчальних закладах. *Педагогічний пошук*. 2013. № 3. С. 36–41.
7. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2007. 300 с.
8. Ємчик О. Г. Інформаційні технології у дошкільній освіті : навчально-методичний посібник. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 200 с.